

BE THE BEST PODZIM 2021

Chyby se penězi vykoupit nedají

Jedna krize, ta pandemická, pominula, a už se ozývají hlasy o krizi druhé, krizi vstupů. Možná bychom se měli zamyslet a přestat slovo krize v těchto souvislostech používat. Dlouhodobě tvrdím, že jsme v transformaci. Dochází zkrátka k zásadní, řekl bych tektonické změně, podobné té, jaká byla v letech 1928–1932.

I tehdy to někdo nazval krizí a dodnes se o tom období jako o krizi hovoří. Nebyla to určitě snadná doba a měla své krizové dopady, ale co bylo zásadní? Především hluboká transformace ekonomiky. A k témuž dochází i nyní. Stávající stav je neudržitelný, došlo k zásadním technickým, technologickým i geopolitickým změnám a současně civilizace, zejména naše evropská, dosáhla zřejmě svého vrcholu. Žádný blahobytnetrvá věčně a myslet si, že udržíme blahobytn, aniž bychom pro to cokoliv udělali, že to za nás udělají ti druzí, to je nefunkční model. Tedy to, v čem se dnes nacházíme, je pouze výsledek našeho dlouhodobého přístupu k řešení problémů.

Odpojené světy nefungují

Jistá nejmenovaná nadnárodní společnost nedávno současnou situaci hodnotila jako skvělé potvrzení toho, jak lze fungovat na dálku, řídit byznys v Evropě odněkud z tichomořských ostrovů. Nemyslím si, že to tak je. Obecně věci takto fungovat nemohou. Ano, jsou jisté činnosti, které lze vykonávat odpojeně od ostatních procesů, ale jsou to věci takřka výhradně kreativní. Odpojeně můžete psát, hrát, malovat, skládat hudbu... Ale jsou činnosti, které na dálku dělat nelze. Home office jako standardní model fungovat nemůže, odtrhnete lidi od procesů i sociálních vazeb.

Nenacházíme se v krizi, ale v transformaci. To zaprvé. A zadruhé se nacházíme v situaci, kterou jsme si sami způsobili a k níž jsme dlouhou dobu směřovali. Je to podobné, jako když si odvyknete trénovat. Můžete si stokrát říkat, že už od zítra zase začnete. Většinou nezačnete, pouze tloustnete a ztrácíte kondici a pak, když na hřiště opravdu musíte vyběhnout, tak se jen díváte, že už ho nepřeběhnete ani do půlky nebo si natrhnete sval.

Jinými slovy, to, kde se nacházíme, je odraz naší lenosti a touhy po pohodlí. A jako v každé říši, ať již to byl Egypt, Řím či další, dochází k tomu, že ve vládnoucí třídě začne jednoho dne převládat dekadence, arogance a hloupost, která si svou moc vykupuje koláčky, jež rozdává prostému lidu.

Bonbony nic nevyřeší

Vždyť i my jsme si zvykli na všemožné bonusy a podporu na všechno. Kompenzace za to, že prší, za to, že je moc sluníčko, pak za to, že zima a nakonec za to, že je moc sucho. Přece příroda takto funguje celou historii a dokázali jsme až sem přežít bez kompenzací. Dnes si situaci zjednodušujeme a s díky přijímáme náplast na každou bolístku, bonbon za každé zaplakaní. Ano, jsou rodiče, které dítěti při každém problému přihrají pytlík bonbonů a usadí je před počítač. Problém je, na chvíli, vyřešen. A pak jsou jiní, kteří se snaží pochopit a vysvětlit, motivovat. Snaží se s dítětem pracovat. Je to jistě méně pohodlné. Ale je otázka, v tom prvním případě, na co dítě navyknete, jak ho vychováte a co z něj bude.

Syndrom zoologické zahrady

To je situace, kterou dnes žijeme. Vytvořili jsme pocit, že všechno je samozřejmé a vznikla takzvaná nároková generace. Podobně jako rodiče v tom prvním případě řešíme každý ekonomický problém. A vzniká něco, co se dá nazvat syndromem zoologické zahrady. Když zvířata z volné přírody přesadíte do zoo, ztrácejí i základní instinkty. Ale naučí se za jídlo, pamlsky nebo podrbání zvednout levou pacičku, šikovnější i tu pravou. Pak je vezmete a vrátíte je do původního prostředí, tam, odkud jste je vzali a kam patří, a ona tam, překvapivě, nepřežijí ani den. To je podle mě největší problém současnosti – zasahujeme do všeho. Nejmodřejší je politik, který rozděljuje dotace byznysu, školám i vědcům. Určuje, kudy se mají jejich obory vyvíjet a definuje prostředí, v němž se my máme pohybovat. A to přesto, že onen politik nikdy nepodnikal, nikdy neřídil žádnou školu ani nikdy nevedl žádnou vědeckou instituci.

Jedna věc je zarážející. Zvláště my v Evropě velmi dobře víme, jaké výsledky přinesla práce takového politbyra v bývalém Sovětském svazu, že ekonomika se tam totálně zhroutila. Přesto si stavíme sami a dobrovolně nové vlastní západní politbyro. Docela se obávám, že v zimě nám může být opravdu zima. Protože již dnes je zřejmé, že energetická politika Evropy je v troskách a povede ke kolapsu.

Kilo chleba je kilo zlata

Problém je, že politik nikdy nedělá chyby. Když něco nefunguje, politik má opravný model – najdeme viníka a lidem dejme kompenzaci, zaplavme je penězi. Není to ale tak dávno, za druhé světové války, kdy kilo chleba mělo cenu kila zlata. Chci tím říct, že peníze nás nezahřejí. Za peníze lze koupit takřka všechno. Pokud je tu ovšem někdo, kdo je schopen a současně ochoten to, co chceme, také dodat. A pokud k tomu má technické prostředky. Elektřinu a plyn, jak se ukazuje, penězi nenahradíme. Takže řešení, na které jsme přistoupili, totiž tisknout stále nové a nové peníze, to řešení není. Peníze se, pravda, dají také spálit, ale zahřejí jen málo a krátce.

Musíme přestat hledat viníky a vrátit se k tomu, co je kořenová příčina. Cenu energií máme na násobcích amerických cen a dlouhodobě ztrácíme vinou toho konkurenceschopnost. Nehledě na to, že jsme výrobu přesunuli mimo Evropu a ztrácíme schopnosti a dovednosti. Stejně jako je ztrácí chirurg, který deset let neoperoval.

Musíme se vrátit k tomu, že práce není zlo a pouhý nástroj k tvorbě peněz pro užívání si, ale že práce kultivuje a posunuje člověka i celou společnost. To se v tomto prostředí a tomto čase neděje.

Jediná jistota je změna

Řada současných podnikatelů se až hroučí, že doba nenabízí jistoty, protože podnikání podle nich jistoty potřebuje. Fascinuje mě to. V reálném světě přece jedinou konstantou je permanentní změna. Kdo chce hovořit o jistotách v podnikání, nic nepochopil. Hlásání jistot je právě ta zoologická zahrada. A i tam máte jistotu jen dočasnou.

Hledání jistot je vytváření umělého prostředí. To jsme měli teď, poslední desetiletí. Vrchol Evropy, který v nás díky blahobytu vyvolal pocit, že věci jsou dané a jisté, ale to je jen iluze. Je, bohužel, přirozenou vlastností člověka, že iluzím rád podléhá.

V Česku i v Evropě je řada úžasných, silných a zdravých firem. Jejich problém je, že jsou součástí určité platformy, systému, která je ovšem nefunkční a shnilý. A je jen otázka času, než i tyto zdravé firmy začnou také hnít. Dejte zdravé jablko do košíku, kde jsou ta shnilá. Je to jen otázka času. A všechno komplikuje skutečnost, že ten nefunkční systém nelze úsilím jedinců změnit. To je špatná zpráva.

Odsouzení k horším časům

Nabízí se logická otázka, zda současná situace má řešení. Jsem přesvědčen, že ano. Jen se musíme zamyslet nad tím, jaký svět chceme předat svým dětem. Na obraz, který vidím dnes, hrdý být nemůžu. Téměř všechny národní banky a politici hrají hru Každý den dobrý. Problémy tedy neřeší, ale odsouvají na čas, kdy přijdou ti po nich. A obávám se, že jediná možnost to změnit, leží skutečně v transformaci, která se ovšem naplní až v čase, kdy opravdu nebude dobře.

Ten čas se ale možná až nečekaně rychle blíží. To, kde se dnes nacházíme, je otázka mravního postoje, na což upozorňoval už před sto lety Baťa. Na ideje umíraly v minulosti miliony lidí. Dnes sílí hlasy, že dál to nemůže fungovat. Já sám jsem přesvědčen, že už to dávno fungovat nemělo, z čehož je vidět, že tomu vlastně vůbec nerozumím.

Přesto, nebo možná právě proto pořád věřím, že skutečný kolaps nás mine, že se mu ještě dokážeme vyhnout. Na druhé straně, jsme na nejlepší cestě jej zažít. Možná musíme zažít skutečný otřes, abychom si uvědomili, že sliby politiků nám nijak nepomohou. Že jejich i naše chyby, které dlouhodobě a nesmyslně kupíme, se penězi vykoupit nedají.